

Kalapács József (Csaba) és Vikidai Gyula (Atilla)

szerelmekedés valószínűleg nem illik egy uralkodóhoz: de hogy ne éjjen bennünket cselődös, végignézhettük, hogyan hájla meg úgy, hun módra, messzi távolból a nagy Onogessz (Nagy Ferő) a nagy természetű german hercegrő, Krimhildát (Kovács Kriszta) —; a török szatán minden be van dobva: gyászszere és vonulások, aranykoporsók és lovasok...

Nem tudhatom, milyen az uralkodás gyakorlatlása, de az kiderül ezen az estén, hogy annak ábrázolása letelebb uralkodás. Atilla "bölcs uralkodóhoz híven, hadakozása helyett tárgyal. Nem tud arról, hogy ő egy színleltetés főbőse, akiknek csellekednie kellene. Viatkodik, meggyőző, meggyőzők, parancsokat osztogat, madzokzik.

Szó, szó, szó — mondta valaha Nemeskürty és Leszák egyik foglalomra méltó kollektívja. Utóbbi aztán ezeket a szavakat — éppen annyit, amennyit kell — a megjelölt sorrendbe rakta. Nem könnyű. Mai utódainak ez nem is igen sikerült. Aed-uz (Sasvéri Sándor) és „Atilla” példái már jó ideje alkudoznak, látkuk talán földbe is gyökerezett, de miközben ők már Európát látnak, mi azt látjuk, hogy egyikük kora, értékeken kívül a szóra, tartalomra, és a diplomáciai mivoltára semmi bevére gőzölő citromkiválat semmilyen mértékben nem szentídeszték. Adyvási válassz az — nem a békéről, nem a lendről, nem Európáról, még csak nem is a nemzetéről. Válassz az az úres szót tartásra, a semmimondást nemzeti szemekkel benéző hazánkra, és, igen, István, a király! X-ekik lenyújtott bőrt.

De a zene. Arra garancia volt. A tehetség el nem vész, az útközben felszedett politikai nézetek sem nem nővelek, sem nem csökkennek azt. Mátyás Szörényi Lévéné kivételével a zenevezető zeneszerző, Gondoliam, mindegy, ki mit nyilatkozik oda, ki mindenki akár ebből az egészről pro és kontra politikai és üzleti hasznai összeváparni magának — a zene majd feldolgozza a költést. Csak hogy az Atilla zeneje ugyanabban a csapdában vergődik, aminek fogja a szövegkönyv és a színpadi megalkotás is. Ebben az állóvízben, végletlenül harmonikában Szörényi is egyetlen cél vezérel: minden pillanatban megélelni valami megfoghatatlan magasztos eszménynek. Hátvalj a dalok mögött a személyes indulat. Az indultat persze drámai magra lenyúl, ne szélsőség, ami a dalok, töredzetten, de kibővebbítve a valódi erő és a mélyen bújt személyes válnak. Némkivá átlátszó Szörényi-zenei kapunk, önmagát, ami tökéletesen illusztrálja ugyan számtalan fanyar kapzkodó gyökereiket — dicsávk, román, török, távoli-kö-

Jász: Daróczy Tamás (Kanyó Béla felfétele)

lei, nyugati dallamok, ritmusk kavargatok —, ám hányszor az ezeket összefogó, hitelesítő személyes megalkotás. A képeket összekötő színtelen szíjjei szálkák és monoton szívdobbatás csak pecsétet üt az egész műmonomaniá-ra, a már említett, szó, szó, szó! pedig folyamatosan érekecsében nyitkál meg. Márpedig a reaktív jelét is „most beszélünk, de minifakt érekeink fogunk”. Nos, az ének elmarad. Marad az ígért, és újra kimondom: a bukás.

AZ ATILLA KRITIKÁIBÓL

(...) Maguk az alkotók gondoskodtak az ideológus értelmezés megkerülhetetlenségéről: a történelmi tények és a történelmifiktálai vonatkozások elhanyagolhatatlanságáról. Nemeskürty István, Leszák Sándor és Szörényi Lévéné egy-egyben azon győkezik, hogy a mű esztétikai jellegéről jó előre áttekinthető a köznyelven az úres-merítésként, a témaválasztás és a felidőgzés eszméi magyarázatára. S ezzel összefüggésben értelmesen hangsúlyozták, hogy legfőbb történelmi Atilla „rehabilitációja”, még inkább egy új Atilla-kép megalkotása volt. (...)

Ehhez jól két évtel ezéltt esszésközlőben publikált véleményéhez) képest volt meglepő csak igazán, hogy amikor Nemeskürty évalálta az Atilla-szövegproduktú alapszövegének megírását, akkor egyszer csak arról kezdett beszélni, milyen pozitív a jelentősége Atillának az Európa egységesítését folytatott korabeli küzdelemben, s micsoda példát állt előtt államcserezői tevékenységével. És Leszák Sándorral, a dicsözvegek szerzőjével váltva hirtelen, hogy a hun hadvezér étkései küldetést teljesített Európában, megpedig egyenesen az emberi szabadság bajnokaként.

(...) Szörényi Lévéné zeneje mindezekelőtt mesterségséggel csabodás. Mert nem több, mint sípjal, dobbal, nádflegedővel teleított úres bomlaszt: igénytelen, egyhangú muzsika, amelynek molvunuszegységét, mondanivalóját a törzsi szöveg dühöges nyelvéstől... Rhadassu a szerző felalálta az ordító parancsot, mint meghallgató hangyét: a szereplők jobbra, egyfeljára emelt érekecsézd súvító előadásdóval járlekednek. (...)

Kolley Gábor rendezése abban merül ki, hogy a feleslegesen (és méregdrágán) egyenreplott

Kovács Kriszta (Krimhilda), Vikidai Gyula és Varga Miklós (Nemere) (Kanyó Béla felfétele)

Szörényi-Leszák-Nemeskürty: Atilla (Margitszigeti Szabadtér, Színpad)
Koreográfus: Dicsőszegi László, jelmezvezető: Kermes Feri, Disztribútor: Varga Mátys, Rendező: Kolay Gábor.
Szereplők: Vikidai Gyula, Nagy Ferő, Varga Miklós, Várta Atilla, Sasvári Sándor, Bagány Ferenc, Daróczy Tamás, Csák Bill Gyula, Balogh Márton, Kovács Kati, Kovács Kriszta, Varga Klára, Rudin Joe, Mr. Basany, Kalapács József, Csengeri Atilla, Makrai Pál, Földes Tamás, Utó Endre, Csákai László, Sebástyan Mária.

marxizsgit színpadon vagy náromszáz ember és tíz lovat letelebb állandan mozgásban tartson. A külföldi csoportok szinte folyamatosan és bevonulása megkísérli előadni, hogy valójában semmi érdemleges nem történik a színen.

Mészáros Tamás: Atilla, az európai(?) Magyar Hírlap, 1993. augusztus 23.

Pedig az a zene, amit Szörényi Lévéné az Atilla-hoz komponált, szinte mindentudó. Aholgatalan gazdasággal árasztja a zenei történelmi ismereteket, ujábbodó eredetiséggel, csodálatos aprólékossgal és ugyanakkor meggyőző szatszolgossággal rajzolja előtt a hun birodalom hatalmas meretét, népeinek és kultúráinak sokféleségét. Remélhetőleg akad majd a közeli jövőben olyan szakember, aki részletesen elemzi

Szörényi Lévéné szerzeményének azennyi torzító-tudásból átkadó értékét. A naplóp kritika erre se terjedhet, se zenészetet korlatl miatt nem vállalkozhat. A művel magát bemutató írás csupán csak azt jelzi, hogy az Atilla zeneje — utalásrendszerével és mélységével — jóval feljúlja azokat a paramétereket, amelyek a rock jellemzőiére szolgálnak. Több az, amit Szörényi Lévéné a sokadig hordozott művel élénkített, mint egy rockopera. Több is, nemessebb is. Éppen ezért olyan szívatvány, hogy — szakmai segítség nélkül maradván — torzó csupán a komponáló.

Lócsai Gabriella: Atilla, a talány Magyar Nemzet, 1993. augusztus 21.

A zenedráma vázlatát az Atilla személye köré bázán feltűzt esemény sor képezi, amelyet Szörényi dnyamikus, robbanó lendületű, ugyanakkor érzéltengzsdig muzsikája kell éltet. A zene pillanig sem szakad el a drámatól, a tartalmi és muzikális elemek olyan tökéletesen fészülnek, hogy az utóbbi a dráma szereplőinek jellemét is tökéletesen formálja. Ez annál is fontosabb, mivel a műben nem a pusztá helyzelek, hanem az általuk jellemre határozzák (sic!) meg a drámai szituációt. Így módon ez az elmélyült munkával komponált muzsika a mélyen átvért történelmi sors értelmezés kifejezője válik. (...)

A magyar történelmi tudat Atilla s hunjait rokonainként tanja számon. Ez a hatalmas uralkodó, akinek birodalma Rómától Kína nagy tálig húzódott, rendkívüli képességekkel áldott meg. Az a kiragszó teljesítmény, amellyel a germanoktól a száz népekig, közel százhusz

